

Guidelines for Developing Academic Leadership for School Administrators Under the Office of Maha Sarakham Primary Educational Service Area 2

Rahatdoaw Kaisiri¹ and Chayakan Ruangsuwan²

Faculty of Education, Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand

E-mail: 638210200305@rmu.ac.th, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-9385-6714>

E-mail ; chayakan@rmu.ac.th, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5265-401X>

Received 18/02/2024

Revised 03/04/2024

Accepted 14/06/2024

Abstract

Background and Aims: Visionary leadership is the ability of a leader to thoroughly understand the organization's circumstances, and clearly define the roles and direction of the organization. The capacity to disseminate ideas that inspire employees to embrace them and lead the organization towards the appropriate and fitting direction and ready to embrace changes and competition that arise. School administrators are considered crucial individuals for the development of the organization. Because administrators are the ones driving the organization toward its desired direction efficiently and effectively. Therefore, this research aims to study the current desirable state and the priority need of academic leadership for school administrators under the Office of Maha Sarakham Primary Educational Service Area 2 and to study the guidelines for developing academic leadership for school administrators under the Office of Maha Sarakham primary educational service area 2

Methodology: The research procedures were divided into two phases. The first stage was to study the current, the desirable state, and the priority need of academic leadership for school administrators, The sample group consists of 310 individuals, comprising 83 school administrators and 227 teachers, by stratified random sampling. The research instrument was a rating scale a 5-level questionnaire, with an index of item objective congruence is 0.80 - 1.00, and A reliability is 0.96. The discriminatory power is between 0.35 - 0.75. The statistics used for data were analyzed by mean, and standard deviation. The second stage was the study of the guidelines for developing academic leadership for school administrators. The key informant group comprises 9 experts for study guidelines and 7 experts for assessment of the development guideline. The research instrument was a semi-structured interview form and assessment form the suitability and feasibility of development guideline

Results: 1. The overall current situation is generally at a high level, with the desired overall condition being at the highest level. The index of ranking priority needs rank ranges from 0.30

- 0.34, Rank from high to low level was cooperation, 1) Curriculum management 2) Supervision and development of internal quality assurance systems 3) Learning management 4) Development of media and learning resources 5) Assessment and research measurement. 2. The guidelines for developing academic leadership for school administrators consist of 24 guidelines, follows: 5 guidelines for curriculum management, 4 guidelines for supervision and development of internal quality assurance systems, 4 guidelines for Learning management, 4 guidelines for development of media and learning resources and 5 guidelines for assessment and research measurement. The results of the evaluation of the suitability and feasibility of development guidelines overall were at the highest level.

Conclusion: The academic leadership of educational administrators is the ability to guide school personnel to collaborate effectively until the goals of the educational institution are achieved. In particular, academic work, which is the most crucial aspect of educational management, ensures the efficiency of education administration in educational institutions. School administrators need to have a deep understanding and knowledge of the content scope and principles of academic management to be effective, curriculum management, instructional management, internal Supervision, educational assessment and evaluation, and quality assurance in education.

Keywords: Guidelines for Developing; Academic leadership; School administrators

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

รพีศดาว ไกรศิริ¹ และ ชยาภรณ์ เรืองสุวรรณ²

คณะครุศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

บทคัดย่อ

ภูมิหลังและวัตถุประสงค์การวิจัย: ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอนของครู และนำมาซึ่งความมีประสิทธิภาพในสถานศึกษา ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญในการสร้างอิทธิพลหรือการสร้างแรงจูงใจให้ผู้ร่วมงานเชื่อถ้อยอมรับและศรัทธา ให้เกิดความร่วมมือต่อ การเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งด้านการบริหารงานวิชาการ โดยเฉพาะด้านการเรียนการสอนของครู ให้ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้ได้มาตรฐานการศึกษาบรรลุ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

ระเบียบวิธีการวิจัย : การวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง 310 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 83 คน และครูผู้สอน จำนวน 227 คน สุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.80 - 1.00 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 และมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.35 - 0.75 สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีการเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน เพื่อศึกษาแนวทาง และ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เพื่อประเมินแนวทาง เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง

ผลการวิจัย: 1. สภาพปัจจุบันโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นอยู่ระหว่าง 0.30 - 0.34 เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร 2) ด้านการนิเทศและการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 3) ด้านการจัดการเรียนรู้ 4) ด้านการพัฒนาสื่อและแหล่งการเรียนรู้ และ 5) ด้านการวัดประเมินผลและวิจัย 2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 24 แนวทาง ดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร มี 5 แนวทาง 2) ด้านการนิเทศและการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มี 4 แนวทาง 3) ด้านการจัดการเรียนรู้ มี 4 แนวทาง 4) ด้านการพัฒนาสื่อและแหล่งการเรียนรู้ มี 5 แนวทาง

และ 5) ด้านการวัดประเมินผลและวิจัย มี 5 แนวทาง และมีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมของแนวทางอยู่ในระดับมากที่สุด

สรุปผล: ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นความสามารถในการนำบุคลากรของสถานศึกษาให้ร่วมมือปฏิบัติงานจนบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา โดยเฉพาะงานด้านวิชาการซึ่งเป็นงานหลักที่สำคัญที่สุดในการบริหารและจัดการศึกษาในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจขอบข่ายเนื้อหาและหลักการบริหารงานอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับขอบข่ายงานวิชาการ ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายในด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา และด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนา, ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ผู้บริหารสถานศึกษา

บทนำ

ผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นกุญแจสำคัญในการนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กรเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารองค์กรเพราะในการจะประสบผลสำเร็จขององค์กรนั้น จำเป็นต้องมีผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีประสบการณ์สามารถจูงใจผู้ร่วมปฏิบัติงาน มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความทุ่มเทให้กับการพัฒนาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ (นพพล ศุภวิทยาเจริญกุลม, 2560) ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำงานของบุคลากร และมีความสำคัญต่อผลงานโดยรวมทั้งหมดของสถานศึกษา ทั้งนี้เพราะผู้นำหรือผู้บริหารนั้นเป็นผู้ควบคุมดูแลและมีอิทธิพลต่อการดำเนินงาน ซึ่งทำให้ผลการปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา ผู้นำเป็นผู้รับผิดชอบต่อประสิทธิภาพของงานความสำเร็จของสถานศึกษาจะเกิดขึ้นขึ้นอยู่กับความตระหนักรู้ในความสำคัญของผู้นำว่าจะเป็นผู้เปลี่ยนแปลงสถานศึกษาปรับภูมิทัศน์ให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมสภาพชุมชน และเป็นผู้สนองความต้องการทางการศึกษาของชุมชน (เพ็ญญา ศรีแปลก, 2563)

ภาวะผู้นำทางวิชาการจึงนับว่ามีความสำคัญและจำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการเน้นกิจกรรมการเรียนการสอน แก่ไขการจัดการเรียนการสอนเป็นความสามารถโน้มน้าวจูงใจหรือชักนำบุคคลในโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องให้เข้าใจและตระหนักในจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา การส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย นำความรู้ทักษะต่าง ๆ มาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่กำกับติดตามให้บุคคลทำงานเป็นระบบ เน้นแนวประสานงานให้ความสะดวก สร้างความเชื่อมั่น ความนับถือ กำลังใจและความอบอุ่นในการร่วมงาน ดูแลให้ความช่วยเหลือ ให้ผู้ร่วมงานสามารถปฏิบัติงานได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ (เพ็ญญา พลัฒิม, 2559: 14) ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อคุณภาพการสอนของครูและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ จะต้องมีความเป็นผู้นำทางวิชาการ ใช้โอกาสใช้ความเป็นผู้นำอย่างเต็มศักยภาพและหันมาทุ่มเทให้กับงานบริหารสถานศึกษาเป็นหลักผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำจะสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อบรรยากาศขององค์กร เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรได้ (ปริยาภรณ์ เรืองเจริญ, 2560)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 เป็นหน่วยงานต้นสังกัดของโรงเรียนที่จัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีจำนวนโรงเรียนทั้งหมด 221 แห่ง แบ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาส จำนวน 48 แห่ง โรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 163 แห่ง นักเรียน 24,005 คน มีหน้าที่หลักในการบริหารจัดการศึกษา

ส่งเสริม สนับสนุน ติดตามประเมินผลการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดให้สามารถบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลผู้เรียน แต่ทั้งนี้โรงเรียนในหน่วยงานต้นสังกัดบางโรงเรียนมีคะแนนการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐานสูงมากบางโรงเรียนมีผลการทดสอบต่ำ – ปานกลาง นอกจากนี้ ยังส่งผลต่อการพัฒนาอีกหลาย ๆ โครงการ ได้แก่ การสอบระดับชาติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 การสอบวัดการอ่านสมรรถนะด้านภาษาไทย การสอบนานาชาติ การสอบโอลิมปิก เป็นต้น โดยจะเห็นว่าคะแนนของโรงเรียนที่มีคะแนนสูงก็จะสูงด้วย และโรงเรียนที่มีคะแนนต่ำ ก็จะต่ำด้วยเช่นกัน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2, 2565) ทั้งนี้ที่ผ่านมาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ได้ตระหนักเห็นความสำคัญต่อการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาให้มีศักยภาพในการเป็นผู้นำ โดยมุ่งเน้นให้สถานศึกษาได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับเชื่อมั่นศรัทธาของผู้ปกครองตลอดจนชุมชนท้องถิ่น และผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการ ซึ่งถือเป็นประเด็นสำคัญในการที่จะนำองค์ความรู้จากการพัฒนาไปพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป

จากความสำคัญและปัญหาเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างเร่งด่วน ซึ่งเป็นผลมาจากการขาดประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา ซึ่งอาจเกิดจากการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางด้านวิชาการ ที่ขาดการวางแผนที่ดี การมอบหมายงานไม่ชัดเจน ขาดการนิเทศ ติดตามและประเมินผล รวมถึงขาดเทคนิคการนิเทศงานวิชาการ หรือขาดภาวะผู้นำทางวิชาการ ผู้วิจัยจึงสนใจดำเนินการวิจัยแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา และเป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษาใช้ในการวางแผนพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

ขอบเขตการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร จำนวน 1,641 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 166 คน และครู จำนวน 1,475 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต

1.2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 310 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตาราง Krejcie and Morgan (1970) จากนั้นคิดสัดส่วนร้อยละ 50 เฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาทั้งหมดของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 เท่านั้น แล้วเทียบอัตราส่วนของครูผู้สอนแต่ละอำเภอ จึงได้กลุ่มตัวอย่างจำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 83 คน และครู จำนวน 227 คน

2. เนื้อหาการวิจัย

องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้จากการสังเคราะห์ ประกอบด้วย 1) การบริหารจัดการหลักสูตร 2) การจัดการเรียนรู้ 3) การพัฒนาสื่อและแหล่งการเรียนรู้ 4) การวัดประเมินผล และวิจัย และ 5) การนิเทศและการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

1.2 กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญกำหนดคุณสมบัติเป็นผู้ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไปทางด้านการบริหารการศึกษา หรือดำรงตำแหน่งผู้บริหารการศึกษาหรือผู้บริหารสถานศึกษา หรือเป็นผู้ที่มีผลงานดีเด่นด้านการบริหารการศึกษาหรือสถานศึกษา

2. เนื้อหาการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ในการวิจัยระยะที่ 1

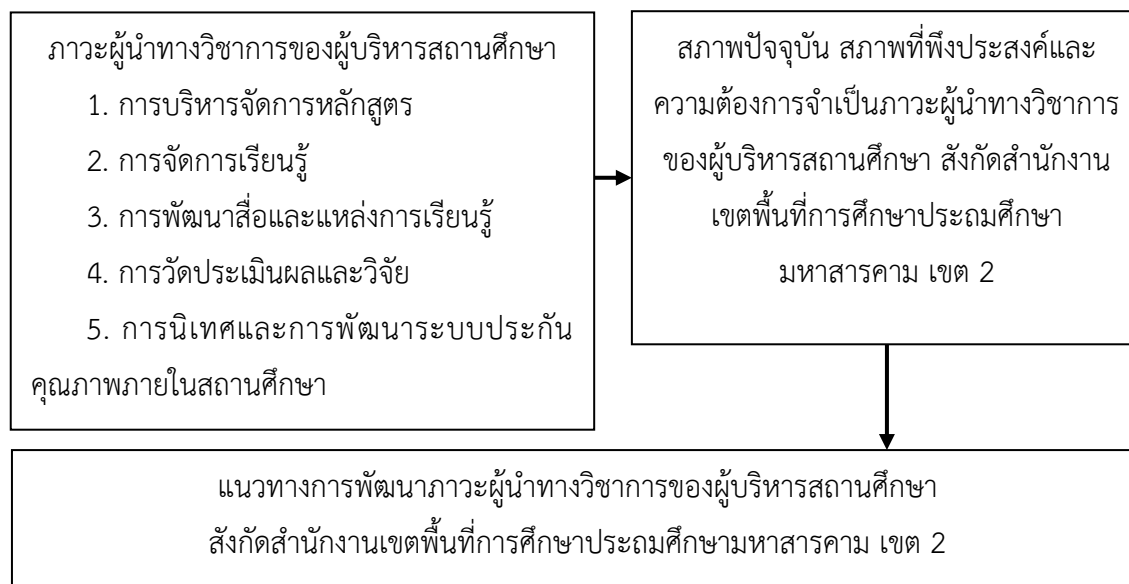
การทบทวนวรรณกรรม

ภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นความสามารถในการนำบุคลากรของสถานศึกษาให้ร่วมมือปฏิบัติงานจนบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาอย่าง ซึ่งงานด้านวิชาการเป็นงานหลักที่สำคัญที่สุดในการบริหารและจัดการศึกษาในมีประสิทธิภาพสถานศึกษา ผู้นำต้องมีความรู้ความเข้าใจขอบข่ายเนื้อหา และหลักการบริหารงานด้านวิชาการอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับขอบข่ายงานวิชาการ ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายในด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา และด้านการประกัน คุณภาพการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) เป็นการใช้ศิลปะและความสามารถของบุคคลหนึ่งที่จิตใจและมีอิทธิพลต่อบุคคลอื่น ผู้รายงานหรือผู้ใด บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมโดยใช้กระบวนการ สื่อสารหรือการติดต่อกันและกันกับผู้ร่วมงาน จนสามารถดำเนินการบรรลุความสำเร็จตาม วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553) รวมถึงการบูรณาการ

ของงาน เพื่อให้การช่วยเหลือโดยตรงที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานักเรียน การพัฒนาบุคลากร และการพัฒนาหลักสูตร (Glickma, 1985) สอดคล้องกับแนวคิดของ Davis and Thomas (1989) ที่ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง บทบาท ผู้บริหารสถานศึกษาหรือครูเน้นกิจกรรมในด้านการเรียนการสอน และการปฏิบัติงานในห้องเรียนของครูต้องมีความเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการสูง จึงจะทำให้การบริหารสถานศึกษาประสบความสำเร็จตาม เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุด และ Leithwood (1994) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง พฤติกรรมของ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการสอน ในชั้นเรียน มีความรับผิดชอบในการให้ข้อมูลสารสนเทศ แก่ครูเกี่ยวกับกลยุทธ์เทคโนโลยีและเครื่องมือทางการศึกษา เพื่อนำไปใช้ในเกณฑ์การสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ Chell (2001) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง ภาระหน้าที่ของ ผู้บริหารสถานศึกษา หรือการเป็นตัวแทนของสถานศึกษา เป็นผู้สนับสนุนการเจริญเติบโตทางการเรียน ของนักเรียน และ McEwan (2003) ที่กล่าวว่าภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง ภาวะผู้นำที่เกี่ยวข้อง โดยตรงต่อกระบวนการเรียนการสอน ประกอบด้วย ครูนักเรียน และหลักสูตรมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้บริหารการศึกษาที่มีความสามารถในการบริหารงานวิชาการ โดยนำความรู้ทักษะตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน จนบรรลุเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในงานวิจัยฉบับนี้ แบ่งองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านการพัฒนาสื่อและแหล่งการเรียนรู้ 4) ด้านการวัดประเมินผลและวิจัย และ 5) ด้านการนิเทศและการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอำเภอในเขตบริการ

อำเภอ	ประชากร (คน)			กลุ่มตัวอย่าง (คน)		
	ผู้บริหาร สถานศึกษา	ครู	รวม	ผู้บริหาร สถานศึกษา	ครู	รวม
1. นาเชือก	35	253	288	17	38	55
2. นาइन	20	378	398	10	59	69
3. พยัคฆภูมิพิสัย	43	545	588	22	84	106
4. ยางสีสุราช	16	156	172	8	24	32
5. วาปีปทุม	52	143	195	26	22	48
รวม	166	1,475	1,641	83	227	310

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ(Checklist) ประกอบด้วย ตำแหน่ง และอำเภอในเขตบริการ

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

3. การหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของแบบถาม จากนั้นหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item Objective Congruence : IOC) ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ สรุปข้อคำถามมีค่า IOC ตั้งแต่ .80 – 1.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, 1970) สรุปมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 และมีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.35 - 0.75

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จากแบบสอบถาม กำหนดใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1) นำข้อมูลจากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ มาวิเคราะห์หาความต้องการจำเป็นในการพัฒนา โดยใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}) โดยใช้สูตรในการคำนวณ (สุวิมล ว่องวานิช, 2558) ดังนี้

$$PNI_{Modified} = (I - D) / D$$

เมื่อ PNI Modified หมายถึง ดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการ

I = Importance หมายถึง ค่าเฉลี่ย (Mean) ของสภาพที่คาดหวัง คือระดับความต้องการ

D = Degree of Success หมายถึง ค่าเฉลี่ย (Mean) ของสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน
ตัวเลขดัชนีความต้องการสูง แสดงว่ามีความจำเป็นในการพัฒนามาก

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

1. การดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากระยะที่ 1 มาจัดลำดับความสำคัญ โดยเรียงดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น มากำหนดประเด็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์ และสร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 9 คน ตามที่กำหนดไว้ จากนั้นสรุปผลการศึกษาโดยการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) นำมาพัฒนาเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยผู้วิจัยนำร่างแนวทาง เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน ตามที่กำหนดไว้ เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์ เป็นลักษณะแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3

2.2 แบบประเมิน เป็นลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ กำหนดใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

3. วิเคราะห์ข้อมูล

3.1 แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากแบบบันทึกการสัมภาษณ์

3.2 แบบประเมิน กำหนดใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

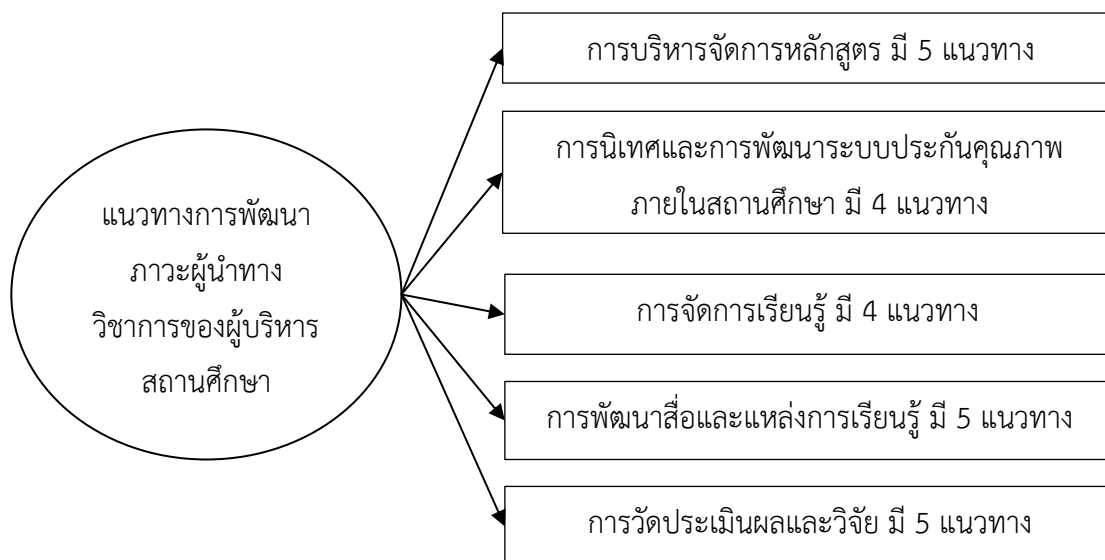
ภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหารสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการ จำเป็น	
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$PNI_{modified}$	ลำดับ
การบริหารจัดการหลักสูตร	3.55	0.68	มาก	4.74	0.51	มากที่สุด	0.34	1
การจัดการเรียนรู้	3.58	0.73	มาก	4.70	0.57	มากที่สุด	0.32	3
การพัฒนาสื่อและแหล่งการเรียนรู้	3.63	0.71	มาก	4.76	0.68	มากที่สุด	0.31	4
การวัดประเมินผลและวิจัย	3.61	0.72	มาก	4.77	0.63	มากที่สุด	0.30	5
การนิเทศและการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	3.60	0.74	มาก	4.78	0.64	มากที่สุด	0.33	2
รวม	3.60	0.72	มาก	4.75	0.61	มากที่สุด	0.32	-

สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.72) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาสื่อและแหล่งการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = 0.72) รองลงมาคือ ด้านการวัดประเมินผลและวิจัย ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.72) และ ด้านการนิเทศและการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.74) ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การนิเทศและการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.64) รองลงมาคือ การวัดประเมินผลและวิจัย ($\bar{X} = 4.77$, S.D. = 0.63) และการพัฒนาสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.68) ตามลำดับ

ความต้องการจำเป็น โดยรวมมีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.32 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร มีค่าความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ($PNI_{Modified} = 0.34$) รองลงมาคือ ด้านการนิเทศและการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ($PNI_{Modified} = 0.33$) ด้านการจัดการเรียนรู้ ($PNI_{Modified} = 0.32$) ด้านการพัฒนาสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ($PNI_{Modified} = 0.31$) และด้านการวัดประเมินผลและวิจัย ($PNI_{Modified} = 0.30$) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ประกอบด้วย 24 แนวทาง และมีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมของแนวทางอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีรายละเอียดสรุปผลการประเมินดังนี้

ภาพที่ 2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

1. ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร มี 5 แนวทาง 1) กำหนดกรอบของการพัฒนาหลักสูตรที่ชัดเจน และชี้แจงให้บุคลากรมีทิศทางเดียวกัน 2) คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน ผู้บริหาร ครู และนักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนและพัฒนาหลักสูตร พร้อมทั้งจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา 3) มีการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 4) มีการจัดงบประมาณในการพัฒนาหลักสูตรและประเมินผลหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง 5) กำหนดวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการหลักสูตรอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน คู่มือการดำเนินงานที่ชัดเจนและต่อเนื่อง

2. ด้านการนิเทศและการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มี 4 แนวทาง 1) มีการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องในด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลระบบการประกันคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบ 2) ศึกษากรอบ เกณฑ์ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการนิเทศ และการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 3) มีการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบ 4) มีแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการนิเทศและการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาไปในทิศทางเดียวกัน

3. ด้านการจัดการเรียนรู้ มี 4 แนวทาง 1) มีการส่งเสริมสนับสนุนครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) มีการวางแผนบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่สนองความสนใจและความสามารถของผู้เรียน 3) มีการวางแผนสนับสนุนการจัดกิจกรรมที่หลากหลายโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) ส่งเสริมให้บุคลากรทางการศึกษานำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา และให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน 5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนกล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์

4. ด้านการพัฒนาสื่อและแหล่งการเรียนรู้ มี 5 แนวทาง 1) มีการจัดแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในภายนอกสถานศึกษาอย่างหลากหลาย 2) มีการวางแผนเตรียมงบประมาณในการจัดหา/เลือกใช้/ทำและพัฒนาสื่ออย่างเพียงพอ 3) มีการจัดทำ/จัดหาสื่อที่เหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) จัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เหมาะสมแก่การเรียนรู้ของผู้เรียน 5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูใช้ และเข้าถึงเทคโนโลยีใหม่ ๆ และใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียน

5. ด้านการวัดประเมินผลและวิจัย มี 5 แนวทาง 1) ส่งเสริมสนับสนุนด้านวิจัยทางการศึกษา และนำผลมาปรับปรุงพัฒนาอย่างจริงจัง 2) มีการจัดระบบการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงของผู้เรียนอย่างชัดเจนและถูกต้อง 3) ส่งเสริมสนับสนุนการวัดและประเมินผลด้วยเทคโนโลยีใหม่ๆ 4) ส่งเสริมสนับสนุนการวัดและประเมินผลที่เน้นการปฏิบัติจริงตามสถานการณ์ปัจจุบัน 5) ส่งเสริมสนับสนุนด้านการวิจัยและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนาสื่อและแหล่งการเรียนรู้มาก เพราะสื่อและแหล่งเรียนรู้เป็นเรื่องที่สำคัญในการบริหารจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย สอดคล้องพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 และ แก้ไขฉบับเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 มาตรา 24 (5) รัฐต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอน สามารถ จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียน รู้และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและ ผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ มาตรา 25 บัญญัติว่ารัฐต้อง ส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบซึ่งหมายถึงห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ และเทคโนโลยี ศูนย์กีฬา และนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งเรียนรู้ อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553) สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ที่ 3 ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ เป้าหมายข้อที่ 3.4 แหล่งเรียนรู้สื่อตำราเรียน นวัตกรรมและสื่อ การเรียนรู้ที่มีคุณภาพและมาตรฐานและประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ซึ่งมีตัวชี้วัดที่สำคัญคือแหล่งเรียนรู้ที่ได้รับการพัฒนาให้สามารถจัดการศึกษาและจัดการเรียนรู้ตลอด ชีวิตที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันต่ำสุด คือ ด้านการนิเทศและการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษายังมีการดำเนินการในด้านนี้น้อย หรืออาจมีการดำเนินการแต่ยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายตามแผนพัฒนาสถานศึกษาตามที่กำหนดไว้

สภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การนิเทศและการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาสภาพปัจจุบันที่ด้านอาจเนื่องมาจากการนิเทศและการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งหมายความว่ามีความต้องการในการพัฒนาในด้านนี้เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553) ที่กล่าวถึงองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการนิเทศว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการนิเทศเป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องแสดงบทบาทฐานะผู้นำ ในการเป็นผู้นิเทศและให้คำปรึกษาเพื่อช่วยเหลือแก่ครู อาจารย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจหลักอันเป็นปัจจัยอิทธิพลที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ เป็นผู้นิเทศ เป็นผู้ให้คำปรึกษาช่วยเหลือ และเป็นผู้พัฒนาบุคลากร

ความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าความต้องการจำเป็นอยู่ระหว่าง 0.30 – 0.34 ซึ่งพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูมองเห็นความสำคัญของการบริหารจัดการหลักสูตร นั้นเพราะหลักสูตรสถานศึกษา คือ กลไกหลักในการขับเคลื่อนและดำเนินการจัดการศึกษาให้

บรรลุผลตามเป้าหมายและจุดเน้นของสถานศึกษา ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาจึงต้องมีการวางระบบ การสร้างความรู้ความเข้าใจให้บุคลากรในระบบนิเวศทางการศึกษาให้สามารถเข้าถึงและเข้าใจความสำคัญ พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ อย่างเหมาะสม มีการเตรียมความพร้อม สอดคล้องกับสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560) ที่กล่าวสรุปว่า โรงเรียนควรมีการส่งเสริมสนับสนุนการนำ หลักสูตรไปสู่การปฏิบัติอย่างเหมาะสม เนื่องจากสถานศึกษาแต่ละแห่งมีบริบทต่างกัน ความพร้อมต่างกัน อีกทั้งมีความแตกต่างกันในด้านงบประมาณ ทรัพยากร สถานที่ และบุคลากร รวมทั้งผู้เรียนในสถานศึกษาแต่ละ สถานศึกษาก็มาจากพื้นเพครอบครัว ฐานะทางเศรษฐกิจ สังคมที่ต่างกัน มีความรู้ความสามารถตลอดจนความ ต้องการที่แตกต่างกัน ดังนั้นการวางแผนการบริหารจัดการหลักสูตรควรพิจารณาให้สอดคล้องกับปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการติดตาม ดูแลคุณภาพการจัดทำหลักสูตรและการเรียนรู้อย่างเป็น ระบบ ต่อเนื่องและครบวงจร และนำผลจากการติดตาม กำกับดูแลคุณภาพนั้นมาพิจารณาปรับปรุงและการ จัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า มีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้มากที่สุด คือ ด้านการนิเทศ และการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการนิเทศและการพัฒนาระบบ ประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 4 แนวทาง ได้แก่ 1) มีการวางแผนร่วมกันระหว่าง ผู้บริหาร ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องในด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลระบบการประกันคุณภาพภายใน อย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบ 2) ศึกษากรอบ เกณฑ์ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการนิเทศและการพัฒนาระบบ ประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 3) มีการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบ 4) มีแนว ปฏิบัติเกี่ยวกับการนิเทศและการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2563) ที่กล่าวว่า ทุกสถานศึกษาต้องพัฒนาการ ดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการศึกษาปกติของ สถานศึกษา โดยคำนึงถึงหลักการและกระบวนการสำคัญ ได้แก่ 1) หลักการมีส่วนร่วมแบบร่วมแรงร่วมใจใน การปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของทุกคนในสถานศึกษา 2) หลักการร่วมรับผิดชอบในผลการจัดการศึกษา อย่างตรวจสอบได้คือมีร่องรอยสารสนเทศสำหรับอธิบายคุณภาพต่อสาธารณชนที่สามารถตรวจสอบได้ และ 3) หลักการประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของทุกคนในสถานศึกษาที่ต้องรับผิดชอบและร่วมลงมือดำเนินการทุก ขั้นตอนของการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม

เขต 2 ผู้บริหารสถานศึกษา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

1.2 จากผลการวิจัย พบว่า ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด ผู้บริหารสถานศึกษา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรให้กับผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การบริหารการศึกษาในสถานศึกษาให้มีคุณภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารจัดการหลักสูตร

2.2 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 3)

พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

นพพล สุภวิทยาเจริญกุล. (2560). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด.

ปรียาภรณ์ เรืองเจริญ. (2560). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

เพ็ญภา พลับฉิม. (2559). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

เพ็ญภา ศรีแปลก. (2563). การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 2. (2565). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2565. มหาสารคาม : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). การขับเคลื่อนการศึกษามัธยมศึกษาไทย 4.0 เพื่อการมีงานทำแห่งศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). *แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561*. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็น.เอ.รัตนะเทรตติ้ง.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2545 และฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2553*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิมพ์ลักษณ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2560-พ.ศ. 2579*. กรุงเทพฯ : พรินทวานกราฟฟิค จำกัด.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Chell, J. (2001). *Introducing principals to the role of instructional leadership: A summary of a master's project by Jan Chell*. Retrieved from <http://www.ssta.sk.ca/research/leadership/95-14.htm>
- Cronbach, L.J. (1970). *Essentials of Psychological Testing*. (3rd ed). New York: Harper and Row.
- Davis, K.I., & Thomas, P. I. (1989). *Human characteristics and school learning*. New York: McGraw Hill.
- Krejcie, R.V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30 (3), 607-610.
- Leithwood, K. (1994). *Leadership of School Restructuring*. *Educational Administration Quarterly*, 30 (4), 449-516.
- McEwan, E.K. (2003). *7 steps to effective instructional leadership*. California: Corwin Press.